

Модуль 1. Складні елементарні речення сполучникового типу

Навчальний елемент 1.3

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ ЕЛЕМЕНТАРНИХ РЕЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

(8 год. – лекції; 10 год. – практичні; 12 год. – сам. робота)

Лекція 4

Тема: СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В РІЗНИХ
ФУНКЦІЙНИХ СТИЛЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Синтаксис – здібність душі (Поль Валері).

План

1. Складнопідрядне речення в системі складного речення української мови.
2. Загальна характеристика складнопідрядного речення.
3. Специфіка підрядного зв'язку в складнопідрядному реченні.
4. Засоби зв'язку в складнопідрядних реченнях.
5. Формальні вияви складнопідрядних речень:
 - 5.1. Складнопідрядні речення нерозчленованої та розчленованої структур.
 - 5.2. Складнопідрядні речення гнучкої та фіксованої (негнучкої) структур.
 - 5.3. Складнопідрядні речення вільної та фразеологізованої структур.
6. Нові явища в уживанні складнопідрядних речень у мові ЗМК.
7. Пунктуація у складнопідрядних реченнях (актуалізація опорних знань, конспектування).

Ключові слова: *складнопідрядні речення, підрядний зв'язок, класифікація, структурні типи складнопідрядних речень, семантичні / асемантичні підрядні сполучники, сполучні слова, анафоричні елементи, парцеляція, комунікативно-прагматичні функції.*

Мета: поглибити відомості студентів про специфіку складнопідрядних речень та історію їх вивчення; схарактеризувати формальні типи складнопідрядних речень; виявити особливості парцеляції складнопідрядних речень у різностильових текстах сучасної української мови; розвивати й закріплювати навички правильного вживання розділових знаків у складнопідрядних реченнях.

Рекомендована література до навчального елемента

О с н о в н а

- Вихованець І. Р.** Граматика української мови. Синтаксис : [навч. посібник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – С. 313–323.
- Вихованець І. Р.** Граматика української мови : [посібник] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – К. Рад. школа, 1982. – С. 193–196; 198–200.
- Волох О. Т.** Сучасна українська літературна мова : [навч. посібник для студ. пед. інститутів] / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. – К. : Вид-че об'єдн. „Вища школа”, Головн. відділ. – С. 331–348.
- Городенська К. Г.** Сполучники української літературної мови : [монографія] / К. Г. Городенська. – К. : Вид-чий дім Дмитра Бураго, 2010. – 204 с. [4]. – (Студії з українського мовознавства).
- Загнітко А. П.** Теоретична граматики української мови. Синтаксис: [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонДУ, 2001. – С. 354–388.
- Каранська М. У.** Синтаксис сучасної української літературної мови : [навч. посібн.] / М. У. Каранська. – К. : Либідь, 1995. – 400 с.
- Слинько І. І.** Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К.: Вища шк., 1994. – С. 424–446.
- Сучасна українська літературна мова: Синтаксис : [підручник] / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1972. – С. 310–430.**
- Сучасна українська мова: Морфологія. Синтаксис : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. – К. : Знання, 2010. – С. 328–334.**
- Сучасна українська мова : [підручник] / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; за ред. О. Д. Пономарева. – К. : Либідь, 1997. – С. 311–313.**
- Сучасна українська мова : [підручник] / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за ред. М. Я. Плющ. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Вища шк., 2001. – С. 375–372.**
- Сучасна українська мова: Синтаксис : [навч. посібн.] / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – К. : Вища шк., 2005. – С. 176–183.**
- Шульжук К. Ф.** Синтаксис української мови : [підручник] / К. Ф. Шульжук. – К. : Академія, 2004. – С. 249–263.

Д о д а т к о в а л і т е р а т у р а

- Вихованець І. Р.** Складнопідрядні речення на тлі семантико-синтаксичної валентності / І. Р. Вихованець // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – Вип. 2. – С. 27–31.
- Вихованець І.** Проблема класифікації складнопідрядних речень / Іван Вихованець // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонДУ, 2000. – Вип. 6. – С. 8–11.
- Зарицька В.** Складнопідрядні речення з синкретичними означально-з'ясувальними підрядними / Валентина Зарицька // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонДУ, 2002. – Вип. 9. – С. 64–69.

- Зарицька В.** Складнопідрядні речення обставинно-атрибутивного типу / Валентина Зарицька // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – Вип. 11. – Ч. 1. – С. 148–153.
- Козицька О.** Особливості структури контамінованих складнопідрядних багатокомпонентних речень / О. Козицька Зарицька // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 1998. – Вип. 4. – С. 62–66.
- Мельничук О. С.** Розвиток структури слов'янського речення / О. С. Мельничук. – К. : АН УРСР, 1966. – С. 190–250.
- Наливайко Ю.** Співвідношення означально-обставинного синкретизму членів речення і підрядних частин / Юрій Наливайко // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 2002. – Вип. 10. – С. 53–58.
- Орехов В.** Співвідношення актуального та граматичного членування складнопідрядного речення / В. Орехов // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – Вип. 11. – Ч. 1. – С. 211–215.
- Пономарьова Л.** Диференційні та кваліфікаційні ознаки складнопідрядних речень прислівного типу / Л. Пономарьова // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – Вип. 8. – С. 82–88.
- Христіанінова Р. К.** Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові : монографія / Раїса Христіанінова. – К. : Вид-чий дім Дмитра Бураго, 2012. – 368 с.
- Чернишова Л.** Деякі структурно-семантичні особливості присубстантивно-означальних речень / Л. Чернишова // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – Вип. 8. – С. 58–62.
- Шульжук Н.** Фразеологізовані утворення у структурі складного речення діалогічного мовлення / Наталія Шульжук // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. Загнітко А. П. – Донецьк : ДонНУ, 2000. – Вип. 6. – С. 22–25.

С л о в н и к и й д о в і д н и к и

- Ахманова О. С.** Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. писатель, 1966. – 607 с.
- Ганич Д. І.** Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Гол. вид-во „Вища школа”, 1985. – 360 с.
- Городенська К. Г.** Граматичний словник української мови: Сполучники / Городенська К. Г. – К., Херсон : Ін-т укр. мови НАН України, Херсон. держ. ун-т, 2007. – 349 с. [2].
- Гуйванюк Н.** Українська мова: Схеми, таблиці, тести : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. Гуйванюк, О. Кардащук, О. Кульбабська. – Львів : Світ, 2005. – 304 с.
- Загнітко А.** Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни : у 4-х т. /

- А.П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2013. – Т. 1. – 402 с.; Т. 2. – 350 с.; Т. 3. – 426 с.; Т. 4. – 388 с.
- Єрмоленко С. Я.** Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор; за ред. Єрмоленко С. Я. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
- Мала** філологічна енциклопедія : [довідник] / укл. : О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.
- Селіванова О.** Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
- Селіванова О. О.** Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 843 с.
- Українська** мова : [енциклопедія]. – К. : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
- Языкознание.** Большой энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е. изд. – М. : Большая Росс. энциклоп., 1998. – 685 с.